

Przez Tantur przewinęło się wielu teologów różnych wyznań i stanów — wśród nich spotkamy parę nazwisk Polaków: kapłanów i siostr zakonnych. Instytut w Tantur ma już swoje publikacje². Program akademicki, obejmujący pięć zasadniczych dziedzin, jak: seminaria, projekty badań, serie konferencji, wycieczki naukowe po Ziemi Świętej i spotkania—rozmowy, służy dobrze wspólnemu celowi: „aby byli jedno” (J 17, 22). Instytut Ekumeniczny w Tantur jest naprawdę ekumenicznym dziełem II Soboru Watykańskiego.

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

² Zob. *Prayer in Late Antiquity and in Early Christianity. Yearbook 1978—1979*; *Prayer and Ecumenism. Yearbook 1979—1980*; *Witness of Faith in Life and Worship. Yearbook 1980—1981*; *Christianity in the Holy Land. Ed. D.-M. A. Jaeger (Studia Oecumenica Hierosolymitana, 1), Jerusalem 1981.*

Ks. Jan Kopiec

KSIĘGA PRZYSTĘPUJĄCYCH DO KOMUNII ŚW. Z WYSOKIEJ (DIEC. OPOLSKA) Z LAT 1766—1849

Powszechnie doceniana jest wartość ksiąg metrykalnych chrztów, zawieranych małżeństw i zgonów, nakazanych w całym Kościele powszechnym przez Sobór Trydencki i reformę trydencką. Księgi czy rejestry przystępujących do Komunii św. nie należą do prawnie nakazanych ksiąg metrykalnych, ale stanowią w niektórych parafiach ważkie źródło historyczne. Egzekwowany przez Kościół obowiązek przystępowania przez wiernych do Komunii wielkanocnej nakładał na duszpasterzy trud dokładnej znajomości wszystkich wiernych w swej parafii i stale aktualnej ich ewidencji w połączeniu ze sprawdzianem ich gorliwości wielkanocnej. Znajdowało to wyraz w prowadzeniu rejestrów komunikujących w danej parafii.

Wysoka, koło Olesna, należy do najstarszych parafii na Opolszczyźnie, w początkach XIV w. jest już wzmiankowana. Zachowało się nieco ksiąg metrykalnych z XVIII w.¹ Poziom życia religijnego tak w XVIII-wiecznych wizytacjach, jak i późniejszych przekazach oceniany jest jako wysoki.

¹ Por. J. Kopiec, *Księga chrztów w Wysokiej z XVIII w. jako źródło historyczne*, „Głos Olesna” 10 (1978) 49—58.

Zapisów dokonano w gotowej, starannie opracowanej księdze formatu 22 × 33 cm. Na każdej stronie był nadruk rubryk: a) liczba osób w rodzinie, b) liczba mężczyzn, c) liczba kobiet, d) nazwisko i stan komunikujących według alfabetu. Paginacja została dokonana dopiero w miarę zapisywania księgi — 260 stron, brak dwu kart obejmujących strony 55—58 z lat 1766—1772, następnie 45 stron z lat 1773—1849 już niepaginowanych i 59 stron wolnych. Zapisów dokonywano według wiosek, należących do parafii Wysoka, pełny alfabetyczny wykaz mieszkańców parafii zobowiązanych do komunikowania podano w latach 1766, 1767, 1769, 1770, 1772 oraz 1773. Natomiast w latach 1768, 1771 oraz 1774—1849 (z wyjątkiem 1816—1828) podawano tylko liczbę osób według wiosek z rozróżnieniem według płci. Trzy ostatnie lata 1847—1849 posiadają inny układ rubryk: a) gospodarze-właściciele, b) osadnicy, c) służący, d) dzieci po 14 r. ż., e) suma komunikujących, f) dzieci poniżej 14 r. ż., g) suma dusz parafii.

Księga objęta była wizytacjami dziekańskimi, czego świadectwem są podpisy dziekanów, a 28 IX 1844 podpis złożył wizytujący biskup pomocniczy wrocławski Daniel Latussek.

Communicanten-Register der Kirche zu Wysoka — bo taki tytuł nosi omawiana księga — stanowi przede wszystkim źródło demograficzne. Pozwala uczonym na jej podstawie ustalić:

- liczbę mieszkańców, liczbę rodzin i ich wielkość,
- strukturę zawodową i społeczną XVIII-wiecznej śląskiej wioski,
- rozwój osadnictwa i jego charakter (nowe osady i nowi przybysze w ramach pruskiej polityki ludnościowej),
- studia nazewnicze (nazwiska i imiona) dostarczyć mogą na podstawie tych rejestrów wielu cennych spostrzeżeń.

O ile księgi metrykalne chrztów, małżeństw i zgonów ukazują zachodzące zjawiska w rozwoju czasowym, niniejszy rejestr daje obraz przekrojowy danego okresu.

Ciekawym spostrzeżeniem dla życia religijnego, dostarczonym przez rejestr, jest dolna granica wieku przystępujących do Komunii św. W latach 1766 i 1767 znajdują się dzieci 7-letnie. W 1769 najmłodszym zapisanym jest dziecko 9-letnie, w 1772 12-letnie. Jest to z pewnością ilustracja obowiązującego wówczas dopuszczania do I Komunii św. dzieci 7-letnich, co z biegiem czasu zanikało². Rubryki z lat 1847—1849, rozróżniające dzieci do lat 14 i po 14 latach wyraźnie wskazują na przesunięcie I Komunii dzieci na lata bardziej dorosłe.

² P. Browe, *Die Pflichtkommunion im Mittelalter*, Münster 1940, s. 151—184 przedstawia formowanie się praktyki dopuszczania dzieci do I Komunii oraz zakres nauczania przed dopuszczeniem. Dzieci 7-letnie nie należały do rzadkości.

W całokształcie pozostawionych źródeł kościelnych rejestry komunikujących³ zajmują miejsce poczesne i warto się nimi szerzej zainteresować w badaniach historycznych.

Nysa

KS. JAN KOPIEC

³ Dla przykładu: w parafii Gorzów Sl., Strzelce Opolskie oraz kilku innych istnieją takie rejestry. Kompleksowe ich opracowanie, także na terenie innych diecezji, mogłoby przynieść wiele ciekawych ustaleń naukowych.

Z KRONIKI POLSKIEGO TOWARZYSTWA TEOLOGICZNEGO W KRAKOWIE

WALNE ZEBRANIE

Dnia 21 stycznia 1983 r. odbyło się Walne Zebranie Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie, na którym złożono sprawozdanie z działalności statutowej za lata 1981—82. W zebraniu wziął udział metropolita krakowski, kardynał Franciszek Macharski, który wygłosił krótkie przemówienie do członków, zachęcając ich do wzmożenia aktywności. Sprawozdania złożyli: prezes z ogólnej działalności statutowej, skarbnik i kierownik sekcji wydawniczej. Następnie odbyła się dyskusja, po czym przewodniczący komisji kontrolującej postawił wniosek o udzielenie absolutorium ustępującemu zarządowi. Po udzieleniu absolutorium dokonano wyboru nowego zarządu w składzie: ks. doc. dr hab. Jerzy Chmiel — prezes; o. dr Jan Wichrowicz OP — wiceprezes; ks. lic. Antoni Okrzesik — sekretarz i ks. mgr Stanisław Zychowicz — skarbnik. Wybrano również komisję kontrolującą i sąd koleżeński.

Walne Zebranie powzięło jednogłośnie uchwałę witającą powstanie Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie jako ważne wydarzenie w życiu katolickim nie tylko Krakowa, ale całej Polski. Zebrani skierowali też okolicznościowy list do Papieża Jana Pawła II, który jest członkiem honorowym Towarzystwa jeszcze od czasów krakowskich.

UCHWAŁA

WALNEGO ZEBRANIA POLSKIEGO TOWARZYSTWA TEOLOGICZNEGO
W KRAKOWIE
WITAJĄCA UTWORZENIE PAPIESKIEJ AKADEMII TEOLOGICZNEJ
W KRAKOWIE

Walne Zebranie Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie wita z radością i nadzieją erygowanie przez Papieża Jana Pawła II Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. W oparciu o blisko 600-letnią tradycję Wydziału Teologicznego Almae Matris Jagellonicae powstała Uczel-